

LJUDSKA PRAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ, PRIJE I NAKON ULASKA
U EUROPSKU UNIJU

Dr.sc. Branko Peran, prof. struč. stud.

Dr.sc. Mirko Goreta, viši predavač

Vedran Milković, dipl. pravnik

Sažetak: Najznačajniji izvor ljudskih prava u Republici Hrvatskoj, koja je članica Europske unije je Ustav Republike Hrvatske. Sva ljudska bića rađaju se jednaka u pravima i dostojanstvu. Ona su obdarena razumom i svijješću, pa jedni prema drugima trebaju postupati u duhu bratstva. Ljudska prava su urođena prava svih ljudi, muškaraca, žena i djece, zbog toga što su ljudska bića, a ljudska prava su univerzalna jer pripadaju svakom ljudskom biću podjednako, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, bez obzira na pol, rasu, boju, jezik, vjeru, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovinu rođenje ili dugi status. Osim toga ona su nedjeljiva, jednakog su značaja i međusobno zavisna. Isto tako ljudska prava su neotuđiva, nerazdvojiva su od pojedinca, ona su uvjet slobode, mira i pravde u svijetu, a temeljni cilj poštivanja i zaštite ljudskih prava je ljudsko dostojanstvo. Nadalje, ljudska prava mogu se definirati kao univerzalna prava temeljne naravi koja pripadaju svakoj osobi u njenom odnosu s državom. U Europskoj uniji dva su glavna smjera politike i djelovanja u području ljudskih prava. Jedan je zaštita temeljnih ljudskih prava za građane EU, a drugi promicanje ljudskih prava širom svijeta. U početcima Europske unije svijest o potrebi zaštite ljudskih prava nije bila dovoljno razvijena jer se radilo o organizaciji koja je ekonomske naravi, a također se smatralo da će se o takvim pravima brinuti Vijeće Europe. Širenjem nadležnosti Europske unije, nastala je potreba za dodatnim reguliranjem i zaštitom ljudskih prava, pa je Lisabonskim ugovorom pristupanje Unije Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava postalo obavezno. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava predstavlja mehanizam vanjskog nadzora nad zaštitom ljudskih prava u EU, a paralelno s njim uspostavljen je mehanizam unutarnjeg nadzora nad zaštitom ljudskih prava pomoću Povelje EU o temeljnim pravima. U Republici Hrvatskoj ljudska prava svakog pojedinca propisana su Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka, te mnogim zakonima.

Ključne riječi: ljudska prava, zaštita ljudskih prava, Europska unija, Ustav Republike Hrvatske, Europski sud, Europski ombudsman.

1. UVOD

Ovaj rad ukratko prikazuje koncept temeljnih ljudskih prava u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji te sustav njihove zaštite. Riječ je o temeljnim pravima koja pripadaju svakom pojedincu u odnosu sa državom. Poimanje ljudskih prava i svijest o potrebi njihove zaštite mijenjala se kroz povijest, a rezultat tog razvoja je suvremeni koncept ljudskih prava i temeljnih sloboda. Pri opisivanju i definiranju ljudskih prava, prikazan je odnos između pojedinca i države, odnosno Europske unije kao nadnacionalne organizacije, a sukladno tome ljudska prava se dijele na tzv. negativna (nastala u početku njihova razvoja) i pozitivna (nastala početkom 20. st.) prava. Kao izvor ljudskih prava spominju se ustavni akti država članica, zatim međunarodni dokumenti od kojih su najrelevantniji, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Povelja EU o temeljnim pravima. Sustav zaštite ljudskih prava, pored ustavnih i međunarodnih akata, čine Europski sud, Europski pravobranitelj (ombudsman) te Agencija EU za temeljna prava.

Prvi dio rada bavi se definiranjem pojma ljudska prava, temeljnim svrhama zbog kojih su se ljudska prava razvila i poviješću samog razvoja kroz tri naraštaja ljudskih prava. U drugom dijelu prikazan je Ustav Republike hrvatske kao glavni izvor ljudskih prava u Hrvatskoj koja je jedna od članica Europske unije i njegova podjela ljudskih prava. Treći dio bavi se međunarodnim pravnim aktima koji su relevantni za Europsku uniju te institucijama koje, zajedno s njima, tvore sustav zaštite ljudskih prava u Uniji.

2. POJAM LJUDSKIH PRAVA

Ljudska prava su prava koja svakom čovjeku pripadaju na temelju samog njegovog postojanja, odnosno temeljem rođenja, bez obzira na njegovu nacionalnost, rasu, vjeroispovijest, status, spol, jezik, političko opredjeljenje i slično.¹⁶³ U Općoj deklaraciji o ljudskim pravima¹⁶⁴ navodi se sljedeće: „Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i sviješću i trebaju jedno prema drugome postupati u duhu bratstva“.

„Ljudska prava čine okvir temeljnih ovlasti pojedinaca da traže određene postupke javnih vlasti, bilo da se radi od suzdržavanja od ulaska u zaštićenu sferu pojedinca kod osobnih i političkih sloboda ili prava, bilo da se radi o aktivnom djelovanju na postavljanju standarda jamstva slobode i prava“.¹⁶⁵

Ljudska prava su univerzalna „moralna prava temeljne naravi koja pripadaju svakoj osobi u njenom odnosu s državom“.¹⁶⁶

3. USTAV REPUBLIKE HRVATSKE KAO IZVOR LJUDSKIH PRAVA

Kada se promatra Republika Hrvatska u okviru EU, ona je potpisnica Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950., a pristupom Republike Hrvatske Europskoj uniji Povelja EU o temeljnim pravima iz 2000. također je „postala dio pravnog poretka RH. Temeljne vrijednosti i prava EU, poput poštivanja ljudskog dostojanstva, sloboda, demokracija, jednakost, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava, kao i prava manjina sadržana su u Ustavu RH“.¹⁶⁷

Najznačajniji izvor ljudskih prava u Republici Hrvatskoj je Ustav Republike Hrvatske¹⁶⁸, potom ustavni zakoni i međunarodni ugovori. Gotovo polovica članaka u Ustavu bavi se ljudskim pravima (64 od njih ukupno 152).

Posljednje „ustavne promjene iz 2010. godine imale su za cilj stvoriti i ojačati ustavnu osnovu za stupanje Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske Unije“. Te promjene odnosile su se i na „jačanje ljudskih prava i temeljnih sloboda“.¹⁶⁹

U Ustavu se navodi sljedeće: „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom

¹⁶³ Ljudska prava, dostupno na: <https://www.czss-ck.hr/userfiles/downloads/Ljudska%20prava.doc> (19.02.2021.)

¹⁶⁴ Opća deklaracija o ljudskim pravima, Narodne novine, br. 12/09, čl. 1.

Email autora: peran.branko@gmail.com; mgoreta0@gmail.com; milkovic.vedran@gmail.com

¹⁶⁵ Kontrec, Damir; Boić Vitomir: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda – građanskopravni aspekt, Zagreb: Pravosudna akademija, 2017., str., 4.

¹⁶⁶ Ustavno pravo, dostupno na: <https://studentski.hr/system/materials/P/f92a672b3ec41608c127529d1e4e1b52e1e48c2f.docx?1587998110> (20.02.2021.)

¹⁶⁷ Štingl, K. (2014): Zaštita ljudskih prava u EU, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/18520>, (24.02.2021.)

¹⁶⁸ Ustav Republike Hrvatske (dalje: Ustav), Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

¹⁶⁹ Smerdel, B.: op. cit., str., 110.

podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama“. „Svi su pred zakonom jednaki“.¹⁷⁰

3.1. Ograničenje korištenja ljudskih prava i sloboda

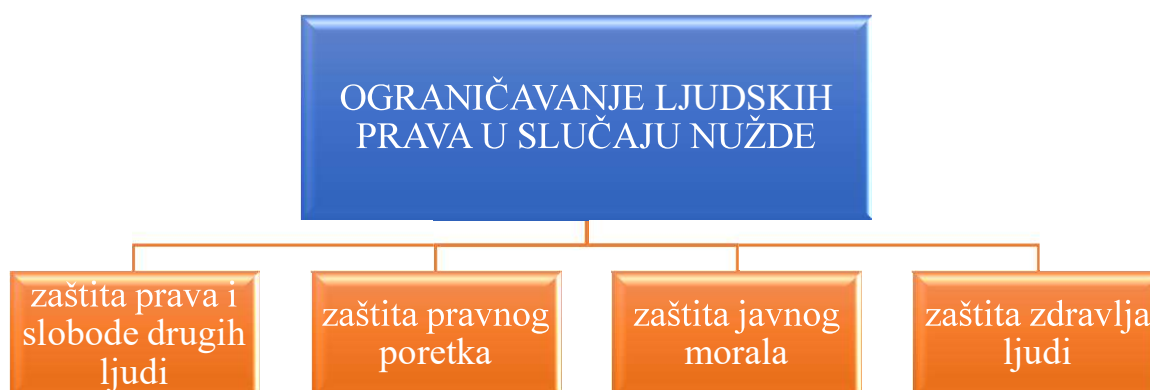
U slučaju teških izvanrednih situacija, moguće je da se ljudska prava zajamčena Ustavom ograniče. Riječ je o opasnostima koje mogu zahvatiti svaku državu, primjerice velike prirodne katastrofe poput potresa i poplava, terorizam, neredi, potreba obrane od vanjskog neprijatelja i slično. U cilju obrane od navedenih opasnosti i čuvanja države neka ljudska prava se mogu ograničiti razmjerno jačini opasnosti koja prijete.¹⁷¹

„Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje“. „Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju“.¹⁷²

U pogledu prava vlasništva i poduzetničkih sloboda u slučaju izvanrednih okolnosti, Ustavom se propisuje sljedeće: „Zakonom je moguće u interesu Republike Hrvatske ograničiti ili oduzeti vlasništvo, uz naknadu tržišne vrijednosti“.

„Poduzetnička se sloboda i vlasnička prava mogu iznimno ograničiti zakonom radi zaštite interesa i sigurnosti Republike Hrvatske, prirode, ljudskog okoliša i zdravlja ljudi“.¹⁷³

Slika 1. Ograničavanje ljudskih prava



Izvor: vlastita izrada autora prema Smerdel, 2013., str., 115.

Međutim, postoje „temeljna ljudska prava i slobode koje se, ni u kojem slučaju, ne mogu ograničiti“, ta prava su:

- a) „pravo na život“,
- b) „zabrana mučenja, surovog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja“,
- c) „pravna određenosti kažnjivih djela i kazni“,
- d) „sloboda misli, savjesti i vjeroispovijedi“.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Ustav, čl. 14.

¹⁷¹ Smerdel, B.: op. cit., str., 117.

¹⁷² Ustav, čl. 16.

¹⁷³ Ustav, čl. 50.

Za sve odredbe o ljudskim pravima koje navodi Ustav, vrijedi pravilo osobne odgovornosti u slučaju povrede: “Tko se ogriješi o odredbe Ustava o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, osobno je odgovoran i ne može se opravdati višim nalogom”.¹⁷⁵

4. LJUDSKA PRAVA U EUROPSKOJ UNIJI

„Ljudska prava u Europskoj uniji univerzalna su i nedjeljiva. Politikom ljudskih prava EU aktivno promiče i štiti temeljna ljudska prava kako unutar svojih granica, tako i u odnosima s trećim zemljama. Pritom se prvenstveno štite socijalna, ekonomska, građanska politička i kulturna prava“.¹⁷⁶ „Unutar svojih granica, EU naročito posvećuje pažnju zaštiti ljudskog dostojanstva, što podrazumijeva borbu protiv trgovanja ljudima i zabranu mučenja, te zaštiti slobode, čime se štite osobni podaci, azil, gospodarstvo, prava radnika i obrazovanje“.¹⁷⁷

Današnja EU, prvotno je stvorena „kao međunarodna organizacija čije je područje djelovanja u osnovi bilo ekonomske naravi“ zbog čega „se nije smatralo da postoji potreba za eksplicitnim propisima o poštovanju temeljnih prava, koja dugo vremena nisu uopće“ spominjana u osnivačkim ugovorima. „Smatralo se, uostalom, da su ta prava zajamčena Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP) iz 1950., koje su države članice već bile potpisnice“.¹⁷⁸

5. LJUDSKA PRAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ PRIJE I NAKON ULASKA U EUROPSKU UNIJU

Utjecaj procesa približavanja Europskoj uniji na ljudska prava u Hrvatskoj vidljiv je i može se iščitavati na nekoliko razina: Zakonodavnoj (u vidu usklađivanja zakonodavstva indirektno ili direktno vezanog za zaštitu ljudskih prava u RH s pravnom stečevinom Europske unije), strateškoj (reforme, strategije i nacionalni programi vezani za promicanje ljudskih prava, koje se u različitim društvenim područjima donose, i pod utjecajem europskih institucija, ocjena i kretanja), kao i provedbenoj (prilagodbe institucija, primjena prakse suradnje s raznim akterima društva po uzoru na EU, provedba zakona, strategija i akcijskih planova u stvarnom životu).¹⁷⁹

Iz pregleda instrumenata zaštite ljudskih prava Europske unije možemo zaključiti kako postoji jasno političko određenje Europske unije i njenih članica da su ljudska prava polazište na kojima se Unija temelji, što je vidljivo i u kriterijima za pristupanje novih članica Uniji. Postoji ipak stanoviti jaz između zacrtanih temelja poštivanja ljudskih prava na kojima Unija počiva i mogućnosti pozivanja pojedinaca – građana Unije na ta prava. Naime, ne postoje efikasni instrumenti direktne zaštite ljudskih prava na nivou Unije same. U tom području najvažniju ulogu i dalje imaju nacionalni sustavi zaštite ljudskih prava i Sud za ljudska prava Vijeća Europe. Usvajanje Ustava EU može u tom smislu značiti važan iskorak, budući će je Povelja o ljudskim pravima sastavni dio sadašnjeg prijedloga Ustava Europske unije.

S obzirom na dinamičan proces promjena unutar same Unije, kao i vanjskopolitičkih čimbenika, postoji jasna naznaka kako tema ljudskih prava zauzima sve važnije mjesto u Uniji, te da kriteriji

¹⁷⁴ Kriteriji ograničavanja ljudskih prava u ustavnosudskoj praksi, dostupno na: https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/Uputnik_i_tema_XIII_Konferencije_europskih_ustavnih_sudova_održane_u_Nikoziji_Cipar_od_15._do_19._svibnja_2005_0.PDF, (01.03.2021.)

¹⁷⁵ Ustav, čl. 20.

¹⁷⁶ Štingl, K.: Zaštita..., op. cit.

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Zaštita temeljnih prava u Uniji, dostupno na:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/146/zastita-temeljnih-prava-u-uniji>, (05.03.2021.)

¹⁷⁹ Hrvatski sabor - službene stranice: Hrvatska na putu u Europsku uniju: <http://www.sabor.hr/Default.asp?ru=429&sid=&akcija=&jezik=1>

Ljudskih prava bivaju sve više prisutni kod primanja novih zemalja članica u Europsku uniju, no što je to dosada bio slučaj. U tom kontekstu prema zemljama kandidatkinjama (Hrvatska, Turska, Makedonija) primjenjuju se čvršći politički kriteriji u području zaštite ljudskih prava, no što je to bio slučaj kod zemalja prvog i drugog vala proširenja Unije na zemlje Istočne Europe. To je vidljivo već i uvidom u strukturu pregovora o priključivanju Hrvatske Uniji. Unatoč tome što Hrvatska po gospodarskim ili socijalnim kriterijima nadmašuje neke od zemalja članica Unije, ljudska su prava (u kontekstu ratnih i poslijeratnih zbivanja i uvjetu suradnje s Sudom za ratne zločine na području bivše Jugoslavije u Haagu) jedan od presudnih kriterija ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Konkretno, to su poštivanje prava manjina, procesuiranje ratnih zločina, te poštivanje načela ne-diskriminacije.

Iako se može govoriti o «oštrijim» kriterijima za Hrvatsku u odnosu na zemlje Srednje i Istočne Europe koje su već pristupile Unije, takvi kriteriji u konačnici mogu samo koristiti jačanju instrumenata sustava prava koji direktno ili indirektno pridonose kvalitetnijoj zaštiti prava građana Hrvatske. Najvažniji od njih svakako su: efikasnije funkcioniranje pravosuđa i javne uprave, borba protiv korupcije i organiziranog kriminala, borba protiv diskriminacije, ojačavanje uloge domaćih mehanizama zaštite ljudskih prava. No, radi ujednačavanja kriterija, ali i sustava praćenja stanja ljudskih prava između zemalja članica i zemalja kandidatkinja, valjalo bi razmotriti mogućnost da se redovita Izvješća o napretku, koja u okviru promatranih političkih kriterija imaju i ljudska prava, primjenjuju i na «stare» zemlje članice. Time bili na dobitku građani Europske unije, budući bi se time «držalo pod budnim okom» mogući proces urušavanja već postignutog napretka u poštivanju ljudskih prava.¹⁸⁰

Korjenita reforma pravosuđa i javne uprave ključna je za rješavanje osnovnog problema, prepoznatog i od strane institucija Europske unije, ali i od znanstvenika, stručnjaka i organizacija civilnog društva iz područja ljudskih prava; radi se o sveprisutnom «problemu implementacije». To znači da u procesu usvajanja standarda ljudskih prava koje traži Europska unija u Hrvatskoj osnovni problem neće predstavljati kašnjenje Sabora u formalnom usklađivanju zakonodavstva s onim EU-a, već pitanje uspješne i efikasne primjene normi i standarda, ali i zacrtanih strateških programa Vlade u praksi. To je važno pri poštivanju ljudskih prava u područjima koja nisu u fokusu praćenja institucija EU-a, a pogotovo neće biti nakon pristupanja Hrvatske Uniji, jer ne spadaju u javne politike koje su u direktnoj nadležnosti Unije (socijalna politika, obrazovna politika, politika prema marginaliziranim skupinama itd.). U tim područjima osnovnu ulogu budnog nadzora, te poticanja pozitivnih promjena i iskoraka imaju s jedne strane organizacije civilnog društva, stručnjaci i mediji, a s druge najviši pravosudni organi (Ustavni sud) dosljednim nadzorom zakona, odnosno prakse u tim područjima, odnosno nadzorom usklađenosti s Ustavom RH i standardima Europske unije. Posebno važnu ulogu imat će «ekskluzivne» institucije za zaštitu ljudskih prava: Pučki pravobranitelj te ostala specijalizirana pravobraniteljstva koja djeluju ili su u nastajanju. Uspješna provedba zakonodavstva vezanog za ljudska prava ovisi i o nekoliko unutrašnjih čimbenika za koje su nadležne središnje državne i lokalne vlasti: uključivanju stručne javnosti, predstavnika civilnog društva i znanstvene zajednice u fazu kreiranja zakonskih rješenja, kao i izradu provedbenih okvira za ta rješenja. Prekidanje s praksom neprijateljskog odnosa spram kritika i prijedloga predstavnika znanstvene zajednice, organizacija civilnog društva i nezavisnih stručnjaka iz područja ljudskih prava, preduvjet je i jamac donošenja kvalitetnih normativnih rješenja i njihove cjelovite provedbe, kao i sankcioniranja neprovedbe u praksi. On je i preduvjet iskorištenosti financijskih i stručnih resursa Europske unije na poboljšanje stanja ljudskih prava u Hrvatskoj. Taj odnos podrazumijeva davanje prostora za aktivniju ulogu Hrvatskog sabora i institucija pravobranitelja u RH. Transparentan i otvoren odnos prema medijima, koji mogu poticati javnost na rasprave oko pitanja vezanih za proces približavanja Europskoj uniji, također je važan je preduvjet uspješnog oživljavanja najviših europskih normi kojima se (o tome postoji društveni konsenzus) teži.¹⁸¹

¹⁸⁰ Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske – službene stranice: <http://www.pravosudje.hr/default.asp>

¹⁸¹ Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija – službene stranice: <http://www.mvpei.hr/ei/>

Institucije Europske unije, pak, mogu doprinijeti uspješnosti primjene standarda ljudskih prava poticanjem otvorenijeg procesa pregovaranja s Hrvatskom, kao i dostupnošću svih za javnost i Vladu relevantnih dokumenata, ocjena i kritika u sferi provedbe zakona iz područja ljudskih prava. Osobito je važno da se institucije Europske unije dosljedno drže zacrtanih kriterija kod pristupanja zemalja članica EU-u, tj. primjene istih kriterija kod ocjene stanja ljudskih prava u članicama EU-a kao i u svim zemljama kandidatima. Ljestvica koja je za poštivanje ljudskih prava za Hrvatsku «postavljena visoko», ne bi se trebala «spuštati», niti zbog direktnog učinka na sve građane Hrvatske, ali i zbog učinaka kriterija na sadašnje i buduće pristupanje zemalja regije. Budući da se pitanje nepristranosti i efikasnosti pravosudnog sustava te javne uprave, pokazalo kao temeljni preduvjet funkcioniranja instrumenata zaštite ljudskih prava, najvažnije otvoreno pitanje jest koliko će institucije Europske unije ostati nepokolebljive u traženju iskoraka koje Hrvatska mora učiniti na tom planu, ali i koliko će ljudska prava ostati na dnevnom redu EU-a kao pitanje važna točka. Uloga Europskog parlamenta u tom je procesu vrlo važna, s obzirom na misiju Parlamenta kao direktnog zaštitnika interesa građana Unije. Ulaskom u punopravno članstvo EU postali smo korisnici četiri temeljnih sloboda EU; sloboda kretanja robe sloboda kretanja ljudi, sloboda kretanja usluga, sloboda kretanja kapitala.

6. ZAKLJUČAK

Sloboda, jednakost, pravo čovjeka i građanina predstavljaju povijesne temelje za nastanak borbe njihovih matičnih zemalja koji pridruživanjem jednoj velikoj nadnacionalnoj organizaciji zvanj Europska Unija koja im daje mogućnost izbora i pronalaženja načina za ostvarivanje temeljnih ljudskih prava. Zaštita ljudskih prava u odnosima prema trećim zemljama zahtjeva naglasak za potrebom ukidanja smrtno kazne, borbu protiv torture i lošeg postupanja, borba protiv rasizma i ksenofobije, nadgledanje izbora, borba protiv ratnog zločina i genocida. Ukoliko određena zemlja ne poštuje ljudska temeljna ljudska prava, može doći do suspenzije trgovinskih povlastica, tj. do smanjenja ili obustave programa pomoći. Uloga Europskog ombudsma je zaštita građana u slučaju nepravilnosti u postupanju institucija i tijela Europske Unije, te se nepravilnosti mogu sastojati od administrativnih nepravilnosti, diskriminacija, zloupotrebe ovlasti, naoružanja informacija, neopravdanih kašnjenja, on djeluje na vlastitu inicijativu, tako i u trenucima kada građani podesnu prijavu Europskoj Uniji.

Europska konvencija o ljudskim pravima se bavi građanskim i političkim pravima i slobodama, sadrži odredbe o radu Suda i pravilima njegovog rada. Zadaća je Suda osigurati da države poštuju prava i jamstva predviđene konvencijom. U trenutku kada se utvrdi da je država povrijedila jedno ili više prava i jamstva Sud donosi presude koje su obvezujuće za svaku državu i prisiljava dotične zemlje da imaju obvezu postupati po njima i da mijenjaju svoje zakonodavstvo i administraciju kako se ne bi ponavljale iste pogreške. Europski sud unije sudi u plenumu ili sudskom vijećima. Ljudska prava su moralna prava opće naravi. Ona pripadaju svima podjednako i neovisna su o spolu, dobi, sposobnostima, rasnoj, etničkoj, nacionalnoj ili nekoj drugoj pripadnosti, kao i o društvenom ili državnom ustroju kojemu pojedinac pripada. Riječ je o temeljnim i neotudivim pravima koje posjeduje svako ljudsko biće kao bitne pretpostavke svog istinski ljudskog postojanja u slobodi, neovisnosti i dostojanstvu. Shvaćena tako, ljudska prava čini skup moralnih načela koja se propituju i potvrđuju u području filozofije morala. Ljudska prava u Europskoj uniji univerzalna su i nedjeljiva. Politikom ljudskih prava EU aktivno promiče i štiti temeljna ljudska prava kako unutar svojih granica, tako i u odnosima s trećim zemljama. Pritom se prvenstveno štite socijalna, ekonomska, građanska politička i kulturna prava. Unutar svojih granica, EU naročito posvećuje pažnju zaštiti ljudskog dostojanstva, što podrazumijeva borbu protiv trgovanja ljudima i zabranu mučenja, te zaštiti slobode, čime se štite osobni podaci, azil, gospodarstvo, prava radnika i obrazovanje. Što se tiče zaštite ljudskih prava u odnosima prema trećim državama, poseban naglasak je stavljen na ukidanje smrtno kazne, borbu protiv torture i lošeg postupanja, borbu protiv rasizma i ksenofobije, nadgledanje izbora, kao i borbu protiv ratnog zločina i genocida. Što se Republike Hrvatske tiče, ona je potpisnica Konvencije te je pristupom Europskoj uniji Povelja postala dio pravnog poretka RH. Temeljne vrijednosti i prava EU, poput poštivanja ljudskog dostojanstva, sloboda, demokracija, jednakost, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava, kao i prava manjina sadržana su u Ustavu RH.

LITERATURA:

1. Bačić, P., O formiranju Agencije Europske Unije za temeljna prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 43, 1/2006., str. 105.-122., Split, 2006.
2. (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10
3. Povelja Europske unije o temeljnim pravima (dalje:Povelja), Službeni list Europske unije, 2016/C 202/02
4. Ugovor o Europskoj uniji potpisan je u Maastrichtu 7. veljače 1992., a stupio je na snagu 1. studenog 1993.
5. Ugovor funkcioniranju Europske unije, Službeni list Europske unije, 2016/C 202/01
6. Povelja Ujedinjenih naroda, MU, NN br.15/1993.
7. Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
8. Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, na snazi od 01.01.2020.
9. Zakon o ravnopravnosti spolova, NN 82/08, 69/17
10. Zakon o suzbijanju diskriminacije, NN 85/08, 112/12
11. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, NN 157/13, 152/14, 39/18, 32/20, na snazi od 20.03.2020.
12. Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, na snazi od 01.01.2020.
13. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, NN 92/14, 98/19, na snazi od 01.01.2020.
14. Zakon o civilnoj službi, NN 25/03
15. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, NN 155/02, 47/10, 80/10, 93/11, 93/11, na snazi od 06.07.2010.
16. Zakon o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, NN 51/00, 56/00, na snazi od 27.05.2000.
17. Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, NN 51/00, 56/00
18. Zakon o radu, NN 93/14, 127/17, 98/19, na snazi od 01.01.2020.
19. EUR-Lex, Ljudska prava i demokracija, Promicanje i zaštita ljudskih prava, <https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/1302.html>, (15.06.2020.)
20. Europski sud za ljudska prava, <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/186>, (25.06.2020.)

HUMAN RIGHTS IN THE REPUBLIC OF CROATIA,
BEFORE AND AFTER ENTRY INTO THE EUROPEAN UNION

Ph.D. Branko Peran, prof. expert stud.

Ph.D. Mirko Goreta, senior lecturer

Vedran Milković, B.Sc. lawyer

Abstract: *The most important source of human rights in the Republic of Croatia, which is a member of the European Union, is the Constitution of the Republic of Croatia. All human beings are born equal in rights and dignity. They are endowed with reason and awareness, so they should treat each other in the spirit of brotherhood. Human rights are the innate rights of all people, men, women and children, because they are human beings, and human rights are universal because they belong to every human being equally, without discrimination on any basis, regardless of gender, race, color, language, religion, political and other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or long status. In addition, they are indivisible, of equal importance and mutually dependent. Similarly, human rights are inalienable, they are inseparable from the individual, they are a condition for freedom, peace and justice in the world, and the fundamental goal of respecting and protecting human rights is human dignity. Furthermore, human rights can be defined as universal rights of a fundamental nature that belong to every person in their relationship with the state. In the European Union, there are two main directions of policy and action in the field of human rights. One is the protection of fundamental human rights for EU citizens, and the other is the promotion of human rights worldwide. In the early days of the European Union, the awareness of the need to protect human rights was not sufficiently developed because it was an organization of an economic nature, and it was also considered that such rights would be taken care of by the Council of Europe. With the expansion of the competences of the European Union, there was a need for additional regulation and protection of human rights, so the accession of the Union to the European Convention for the Protection of Human Rights became mandatory with the Treaty of Lisbon. The European Convention for the Protection of Human Rights represents the mechanism of external supervision over the protection of human rights in the EU, and in parallel with it, the mechanism of internal supervision over the protection of human rights was established by means of the EU Charter on Fundamental Rights. In the Republic of Croatia, the human rights of every individual are prescribed by the Constitution of the Republic of Croatia, international treaties to which the Republic of Croatia is a party, and many laws.*

Keywords: *human rights, protection of human rights, European Union, Constitution of the Republic of Croatia, European Court, European Ombudsman.*